

MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIX FANIDA OLIB BORILGAN XORIJIY ALOQALAR, O'Z MU TARIX FAKULTETI MISOLIDA

Ergashev Husan Yusup o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston

Milliy Universiteti Tarix fakulteti II bosqich magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola mustaqillik yillarida Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Tarix fakultetining Tarix fanini rivojlantirish maqsadida olib borgan xorijiy aloqalari va uning natijalarini yoritib berishdan iborat.

Kalit so'zlar: "Tempus-Tasis" dasturi, "Evrosiyo" loyihasi, "Millatlararo totuvlik va bag'rikenglik" ilmiy markazi, INTAS dasturi, PACT TIMOUR loyihasi, SEPHIS tashkiloti.

Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab mamlakatimizning har sohada rivojlanib borish uchun keng ko'lamli ishlar olib borildi, xususan, tarix fani yurtimizda xalqimiz ma'naviyatini belgilab berishda muhim ahamiyat kasb etgani sababli, bu sohaning rivojlanishi uchun muhim qadamlar tashlandi. Ilmiy salohiyatni rivojlantirish maqsadida ham xorijiy davlatlarning talim muasasalari hamda ilmiy dargohlari bilan aloqalar o'rnatishga alohida e'tibor qaratildi, negaki busiz tarix fanini rivojlantirishda ko'zlangan maqsadga erishib bo'lmay edi. Tarix fakultetining o'qituvchilaridan dotsent R. Farmonov 1992 yilda – "Революция 1848-1849 гг. и эволюция французской политической системы II республики" nomli doktorlik dissertatsiyasini Moskva shahrida himoya qilganligi katta ahamiyatga ega bo'ldi.

1992-1998 yillarda dekan bo'lib faoliyat olib borgan X.G'G'ulomov Tarix fakultetining xalqaro ilmiy faoliyatida yirik loyihalarni amalga oshirilishida rahbarlik qildi, xususan bu yillarda Yevropa Ittifoqining "Tempus-Tasis" dasturi "Tarix" loyihasida 3 yil davomida (1995-1998 y.y) ishtrok etdi. Fakultet o'qituvchi, aspirant va talabalari o'qish va malakalarini oshirish uchun Ekseter (Angliya), Renn - II (Fransiya), Fredeksberg seminarium (Daniya) universitetlarida bo'lib kelishdi. Keyingi vaqtda tarix fakulteti boshqa fakultetlar bilan hamkorlikda Yevropa Ittifoqining "Evrosiyo" loyihasi bo'yicha Ekseter universiteti, Billefeld Universiteti (Germaniya), Gent universiteti (Belgiya) bilan yaqindan faoliyat ko'rsatib keldi. Rossiya Federatsiyasi Moskva Davlat Universiteti tarix fakulteti bilan yaqin aloqalar o'rnatilgan¹. Qayd etilgan

¹ Тошкент шаҳар Марказий Давлат Архиви. фонд-38, опис-2, д-2325,2630

dasturda ishtirok etgan va o'z malakasini oshirishga erishgant.f.n.,dots.A.G.Xolliev quyidagicha yodga oladi “Universitet va Tarix fakulteti ma'muriyati hamda ustozlarim tavsiyalariga ko'ra Yevropa Ittifoqining “Tarix” va “Evroosiya” (TASIS - TEMPUS) loyihalari bo'yicha 1996, 1997, 2001 yillarda Germaniya, Angliya davlatlarida malaka oshirish safarida bo'ldim”¹.

Fakultet xalqaro aloqalarining rivojlanib borishida yirik tarixchi olimlarimizning xissalari ham katta bo'ldi, jumladan, 1996 yilda prof.R.H.Murtazaeva boshchiligida O'z MU Tarix fakulteti “Millatlararo totuvlik va bag'rikenglik” ilmiy markaziga asos solindi. 1996 yil Italiyaning Boloniya shahridagi xalqaro anjuman, Rossiyaning Saransk shahridagi xalqaro anjuman, Qozoqistonning Almati shahridagi xalqaro anjuman, 1998 yil mart-aprel oylarida Angliyaning Eksetr universitetida tajriba almashish ilmiy-amaliy safari, 2000 yil yanvar oyida Isroil mamlakatida davlat ta'lim tizimining ish tajribasini o'rganish bo'yicha ilmiy safar, shu yilning 10-15 noyabr kunlarida Janubiy Koreyaning Yongnam va Myonju universitetlari o'rtasida shartnoma imzolash ishlari olib borildi.

Keyingi yillarda esa Tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi A.S.Sagdullaev Rossiya Federatsiyasi Davlat arxivi bilan hamkorlikda Rossiya arxivlaridagi O'zbekiston tarixining XX asr 20-80 yillariga doir noyob materiallarni o'rganish va nusxalarini O'zbekistonga olib kelish ishlarini tashkillashtirishga rahbarlik qildi (2000-2010 y.). Yevropa komissiyasining INTAS dasturi doirasidagi PACT TIMOUR loyihasi bo'yicha Fransiya, Rossiya, Italiya, Finlyandiya olimlari bilan hamkorligidagi ilmiy tadqiqotlarda O'zbekiston ilmiy guruhiga rahbarlik qildi (2002-2004 y.).

Tarix fanlari doktori, professor R.H.Suleymanov Amerika, Yaponiya, Fransiya, Germaniya, Qozog'iston va boshqa mamlakatlar arxeologlari bilan hamkorlik qilgan. Bir necha bor xalqaro konferensiyalarda ma'ruzalar bilan qatnashgan. Germaniya arxeologiya institutining muxbir a'zosi etib saylangan. “O'zbekiston tarixi kafedrası” 2003, 2004, 2008 yillarda uchta respublika, 2005, 2007, 2010 yillarda esa uchta xalqaro miqyosda ilmiy - amaliy anjumanlar o'tkazildi. Kafedra professor – o'qituvchilarining ilmiy sohadagi yutuqlaridan yana biri o'tgan yillar mobaynida talabalar ilmiy - amaliy anjumanlari o'tkazilishi an'anaga aylanib qolganligida bo'ldi.

“Manbashunoslik va maxsus tarix fanlari kafedrası” (hozirgi “Manbashunoslik, arxivshunoslik va muzeyshunoslik” kafedrası) dotsenti Z.A.Saidboboev 2003 yilning dekabrda Yaponiyada YuNESKO homiyligida o'tkazilgan II Xalqaro “Buyuk ipak

¹ Университет менинг ҳаётимда. 2008 “ЎЗБЕКИСТОН” 138-139 бетлар

yo'li" simpoziumida "Katta chizma kitobidagi O'rta Osiyoga oid ma'lumotlar" nomli maqolasi bilan qatnashdi. 2005 yilning iyunoyida esa Marokash qirolligida SEPHIS tashkiloti tomonidan o'tkazilgan xalqaro seminarda "O'rta Osiyo tarixiy kartalarida o'zbeklar tarqalgan hududlar" mavzusida ma'ruza o'qidi. 2003 yilning aprel oyida dots.v.b.Z.Raxmonqulova O'sh (Qirg'iziston)da o'tkazilgan davlatchilik tarixiga doir konferensiyada "O'rta Osiyo xalqlarining Turkiya bilan madaniy aloqalari" nomli maqolasi bilan ishtirok etdi. Professor Sh. Kamoliddinov 2005 yilning mart va aprel oylarida Shvesariya Konfaederatsiyasi va Buyuk Britaniyada ilmiy safarda bo'lib qaytdi. Professor N. Abduraximovanning YuNESKO nashriyoti tomonidan "Chor Rossiyasi va O'rta Osiyo. O'rta Osiyoning svilizatsiya tarixi" mavzusidagi maqolasi 2005 yilda tashkilotning 6-doimiy jildida nashr etildi. Olima 2005 yilda Almati (Qozog'iston)da bo'lib o'tgan xalqaro konferensiyada "Новые подходы к истории проблем колонизации Туркестана" nomli maqolasi bilan ishtirok etdi¹.

Dotsent Z.A.Saidboboev 2005 yilning iyulida Marokashning Rabot shahrida o'tkazilgan tarixiy manbalarga doir ilmiy konferensiyada ham O'rta Osiyoning tarixiy kartalariga doir ma'ruzam bilan ishtirok etdim. Tadqiqot yo'nalishim mavzusi doir 2 ta grant g'olibi bo'lib, O'zbekiston Fan va Texnologiyalar markazi tomonidan 1,5 yilga mo'ljallangan. Ikkinchi esa Amerika Geografiya jamiyatining kutubxonasi (AGS Library) granti bo'lib, unga muvofiq 2006 yil, dekabr - 2007 yil yanvar oylarida AQShning Viskonsin-Miluoki universiteti qoshidagi mazkur kutubxonda bo'lib, bu sohada ko'plab materiallar to'pladim². Dotsent Z.A.Saidboboev AQSh Geografiya jamiyati kutubxonasining grantida ishtirok etib g'olib bo'ldi. 2006 yilning dekabr - 2007 yil yanvarida mazkur grant asosida AQSh da bo'lib qaytdi. Muxayo Isakova 2006 yilning dekabrda "Iste'dod" jamg'armasi granti sovrindori sifatida Moskva Davlat Universitetida malaka oshirib qaytgan. 2008 yilda prof.R.H.Murtazaeva Xitoy Xalq Respublikasi poytaxti Pekin shahrida Millatlar Markaziy universitetining (SUN) Etnologiya va sotsiologiya institutida "O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik" mavzusida ma'ruzasi bilan hamda shu yilda Qozog'istonning Almati shahridagi xalqaro anjumanlarda ishtirok etib, fakultetning xalqaro aloqalarining rivojiga o'zining katta hissasini qo'shdi³.

Keyingi yillarda, xususan 2013 yilning 6-9 oktabr kunlarida Shvesariyaning Davos shahrida bo'lib o'tgan xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasida "Природные ресурсы в Узбекистане: история и их состояние в настоящем" mavzusidagi ma'ruzasi bilan, 2014 yilning 14 mart kuni Qozog'istonning Astana shahrida xalqaro

¹ Ўз МУ жорий архиви "Тарих факултети" "Манбашунослик, архившунослик ва музейшунослик" кафедрасининг 2003-2005 ўқув йилги ўқув ишлар ҳисоботидан

² Университет менинг ҳаётимда. 2008 "ЎЗБЕКИСТОН" 156-бет.

³ Илм фидойиси ва ҳаёт жонкуяри / Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети; маъсул муҳаррир: Ҳ.Болтабоев, А.А.Одилов. - Т.: МУМТОЗ СЎЗ, 2010. 128-130 бетлар

anjumandagi ishtiroki yanada diqqatga sazovordir¹. Fakultet jamoasi Yevropaning va Moskva Davlat universiteti Markaziy Osiyotadqiqotlari instituti bilan doimiy ravishda ilmiy tadqiqot va pedagogik sohalarda aloqalar olib boradi. Bugungi kunda Moskva Davlat universiteti Osiyo va Afrika mamlakatlari tarixi instituti bilan ilmiy to‘plam, ilmiy-amaliy anjumanlar o‘tkazib kelinmoqda.

“Arxeologiya” kafedrasini xodimlari xorijda o‘tkazilgan xalqaro anjumanlarda ishtirok etib keldilar. Misol uchun, akad.Yu.F.Buryakov Turkiyada bo‘lib o‘tgan «История Центральной Азии» xalqaro konferensiyada “Города Амир Темура” va “О 2200-лети г.Ташкента” mavzusida ma’ruza, prof.R.X.Suleymanovning “40-лет изучения настенной живописи дворца VII в. Самарканда” nomli ma’ruzasi 2010 yilda Seulda «Культурные связи Кореи и Средней Азии» nomli to‘plamga nashr etildi. Akademik Yu.F.Buryakovning - Janubiy Koreyada «Историко-культурные международные отношения в раннесредневековом Чаче. //Раннесредневековая культура Чача. Материалы международной конференции. Национальный музей Кореи». Seul. 2010; Rossiyada - «Динамика развития городской культуры Ташкентского оазиса.// Древние цивилизации на среднем востоке.Археология, М. 2010., к.и.н. М.И.Филановичning Rossiyada - «Древние цивилизации на Среднем Востоке. Археология, история, культура. Международной конференции, посвященной 80-летию G.V. Shishkinoy. Moskva, avgust, 2010. («Temple town» городища Мингурик в Ташкенте); Turkmanistonda - «Международная научная конференция «Археологическая и этнографическая наука Туркменистана в эпоху нового возрождения и великих преобразований: достигнутые рубежи и новые перспективы». Ashxabad, 10-11 ноября 2010 (тезисы «Новые данные изучения культур РЖВ в Туркмении и Узбекистане»)), Fransiyada – Нидерландах - Круглый стол «Вопросы истории ранних исламских государств Средней Азии». Leyden (Нидерланды). Parij, 17-18 декабр 2010. va boshqalar xorijiy mamlakatlarda o‘tkazilgan ilmiyxalqaro konferensiyalarda ishtirok etdilar.

“O‘zbekiston tarixi” kafedrasining iqtidorli o‘qituvchilari, dots.Z.R.Ishanxodjaeva, O.P.Kobzeva, k.o‘q.Z.M.Mustafaev, A.M.Hidirovlar Angliya, Germaniya, Daniya, Rossiya, Xitoy mamlakatlarida bo‘lib, o‘zlarining ilmiy-pedagogik malakalarini oshirib qaytganlar. Shu kunga qadar kafedra professor-o‘qituvchilari respublika va xalqaro ilmiy amaliy anjumanlarda ham ishtirok etib keladilar. Kafedra profesoarlari R.X.Murtazaeva, X.E.Yunusova, Z.R.Ishanxodjaeva, O.P.Kobzevalar, kafedra Dotsentlari N.Polvonov, T.Doroshenko, D.Inoyatova, K.Saipova va boshqalar Rossiya Federatsiyasi, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Ozarbayjon va boshqa davlatlarda o‘z ma’ruzalari bilan ishtirok etdilar.

¹ Миллий университетда кечган ҳаёт мазмуни. Маъсул муҳаррирлар М.М.Ҳайдаров, А.А.Одилов. -Тошкент: МУМТОЗ СЎЗ, 2015. 38-39 бетлар.

Fakultet O'zbekiston FA Tarix instituti, O'zbekiston Respublikasi BoshArxivi, O'zbekiston Respublikasi FA Arxeologiya instituti, Rossiya Fanlar Akademiyasining Etnologiya va Arxeologiya instituti, Lomonosov nomidagi MDU, shuningdek Novosibirsk, Tomsk, Altay, Yaroslavl Davlat universitetlari bilan doimiy ravishda aloqalarni davom ettirib kelmoqda. Kafedra professor-o'qituvchilari dunyoning top universitetlarida doimiy ravishda ma'ruzalar o'qib kelmoqdalar. 2021 yilning o'zida A.G.Muminov (Madrid Avtonom universiteti), Z.R.Ishanxodjaeva va J.E.Tog'aev (L.N.Gumilyov nomidagi Yevroosiyo milliy universiteti), O.P.Kobzevalarning (Novosibirsk Davlat universiteti) ma'ruzalari dunyoning etakchi universitetlarida tashkil etildi. Kafedra tomonidan o'quv jarayoniga xorijiy mutaxassislarning jalb qilinishiga ham alohida e'tibor qaratib kelinmoqda. Bu borada Turkiyaning Kastamonu universiteti, Novosibirsk davlat universiteti Gumanitar fanlar instituti, Sankt Peterburg texnika universiteti Gumanitar fanlar instituti, Qozog'istondagi R.H.Suleymanov nomidagi Sharqshunoslik universiteti, Xodja Axmad Yassaviy nomidagi Xalqaro Qozoq-Turk universiteti, L.N.Gumilyov nomidagi Yevroosiyo milliy universitetlari professorlari doimiy ravishda o'quv jarayoniga jalb etib kelinmoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Mustaqillik yillarida Ta'lim sohasida olib borilgan islohotlar va ularning olibborilishi uchun katta imkoniyatlar yaratilib berildi. Respublikamizning barcha ta'lim muassasalari va ilmiy dargohlarida o'z sohasini rivolantirishlariga oid ishlar olib borildi, xususan O'z MU Tarix fakulteti ham xorijiy aloqalarni rivojlantirish uchun fakultet jamoasi ulkan ishlarni amalga oshirdilar. Xalqaro aloqalar avvalo fakultetning ilmiy salohiyatini oshirish hamda xorijiy ilmiy muassasalarning professor - o'qituvchilar bilan olib boriladigan ilmiy izlanishlarda Tarix faniga yangiliklarni joriy etish kabi buyuk maqsadga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

- 1) Тошкент шаҳар Марказий Давлат Архиви. фонд-38, опис-2, д-2325
- 2) Тошкент шаҳар Марказий Давлат Архиви. фонд-38, опис-2, д-2630
- 3) Ўз МУ жорий архиви "Тарих факултети" "Манбашунослик, архившунослик ва музейшунослик" кафедрасининг 2003-2005 ўқув йилги ўқув ишлар ҳисоботидан
- 4) Университет менинг ҳаётимда. 2008 "ЎЗБЕКИСТОН" 138-139 бетлар
- 5) Университет менинг ҳаётимда. 2008 "ЎЗБЕКИСТОН" 156-бет.
- 6) Илм фидойиси ва ҳаёт жонкуяри / Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети; маъсул муҳаррир: Ҳ.Болтабоев, А.А.Одилов. - Т.: МУМТОЗ СЎЗ, 2010. 128-130 бетлар
- 7) Миллий университетда кечган ҳаёт мазмуни. Маъсул муҳаррирлар М.М.Ҳайдаров, А.А.Одилов. - Тошкент: МУМТОЗ СЎЗ, 2015. 38-39 бетлар.